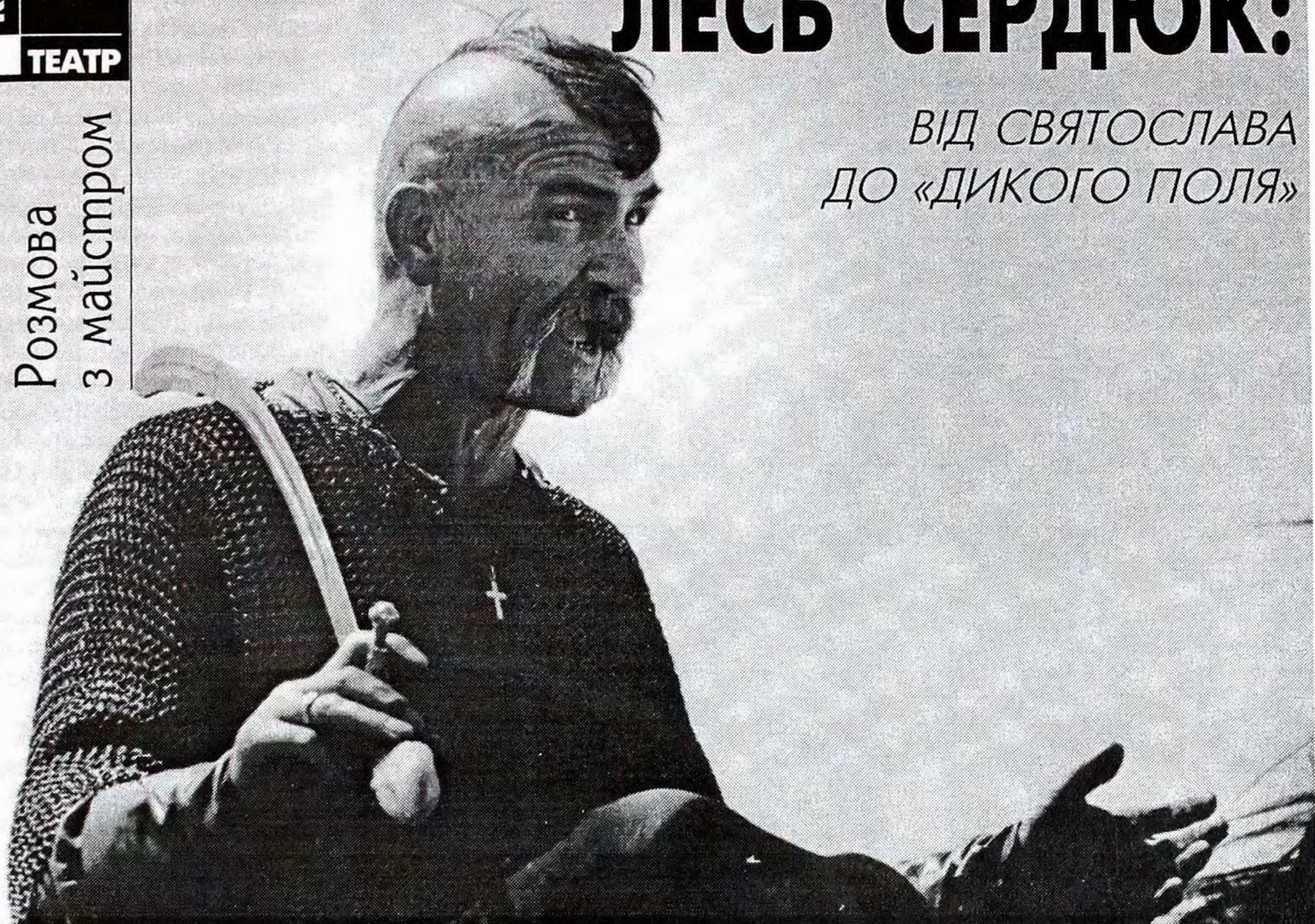


ЛЕСЬ СЕРДЮК:

ВІД СВЯТОСЛАВА
ДО «ДИКОГО ПОЛЯ»



Олександр Олександрович Сердюк (нар. 1940) — кіноактор, народний артист України. Закінчив Харківський театральний інститут (1961). З 1961 — актор Київської кіностудії імені О.Довженка. Знявся у фільмах: «Загибель ескадри», «Хліб і сіль», «Жива

вода», «Вавилон XX», «Легенда про княгиню Ольгу», «Солом'яні дзвони», «Подарунок на іменини», «Гетьманські клейноди», телесеріалі «Роксолана» та багатьох інших. Член-кореспондент Академії Мистецтв України, викладач Київського університету культури.

Фільмів, у яких я знімався, сто назв назбирається. Ролей — десятків шість буде. А от улюблених... Неправда, коли кажуть, що всі ролі улюблені, всі «діти». Ні, улюблені можу назвати: Данько у «Вавилоні XX», Святослав у «Легенді про княгиню Ольгу», «Солом'яні дзвони», «Подарунок на іменини», «Дике поле»...

Кінодивовижі.

Мені кіно завжди подобалось. Я навчався в Харкові, й коли до нас в інститут почали їздити дівчата й хлопці з різних студій, — о, це мене розхвилювало страшенно. І найперша моя проба знаєте де була? У Юлії Іполітівни Солнцевої. Мені виповнилось вісімнадцять, я був на другому курсі, й мене викликали пробуватись на роль Орлюка у «Повісті полум'яних літ». Десь у Харкові навіть фото є з кінопроб. З першого ж дня подружився з Миколою Вінграновським. У нього мені зніматися не випало, але ви-

пало щастя знятися у «Сіроманці» за його сценарієм.

Це якась фантастична річ. У цьому фільмі я граю бандита-лісника, який постановив знищити усіх вовків. Треба зняти вовків. Де? Вирішили: поїдемо в Петушки. Це така база під Володимиром, де десятки гектарів і всі звірі на волі бігають. І ми туди поїхали тижнів на два, бо я маю поступово до них звикнути. Мені за роллю жахливий сон сниться — я маю штук шість вовків тягти на шнурках. Кручусь. З вовками, вони мене хочуть з'їсти, я — їх. Так у

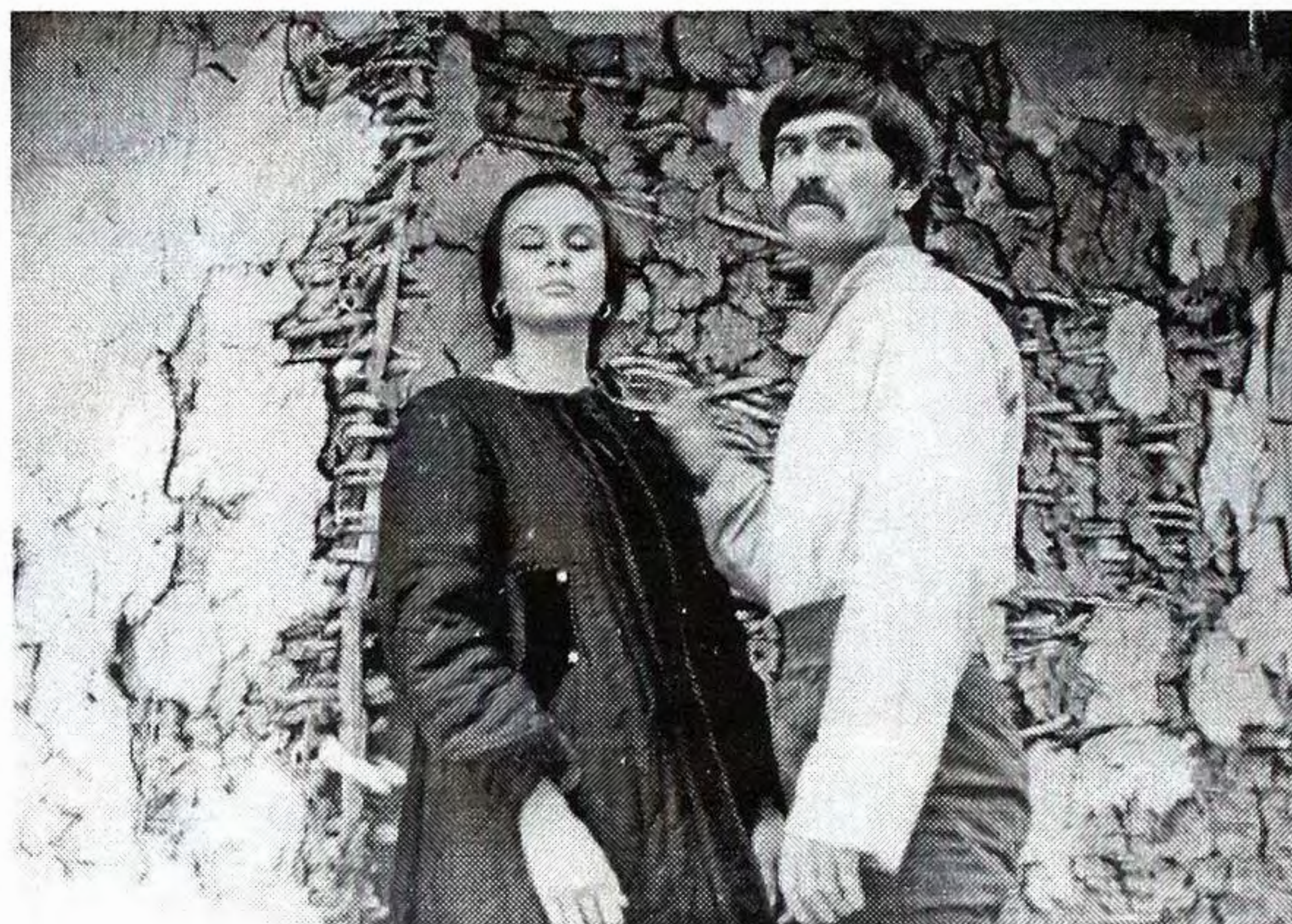
Миколи написано. Дістались ми до тих Петушків десь о другій годині дня. Вирішили, не гаючи часу, почати. Вирядили мене у куфайку, ватяні штани, зверху плащ, що не прокусиш, надягли шапку, зав'язали кашне. Оператори позалазили у спеціальну клітку. Дали мені в одну кишеню м'яса, в другу — рибу, щоб вовків прикормлював, і пустили разом із двома служителями в загон. На п'ять хвилин. Я стою такий, наче мене надули насосом. І раптом чую якийсь звук — а був березень, і земля ще підмерзла, — наче коні. Біжить зграя вовків. А я стою. Звук усе гучніше. Прибігло п'ятеро вовків. І вони колом сіли й дивляться на мене. Потім один з них підійшов, понюхав, сів біля ніг, дивлюсь, інші підходять. Старший — потім я дізнався, що його звали Спартак, — дивиться в кишеню — м'яса хоче. І не нападають... Я кинув м'ясо, з'їли, дивляться. Досить швидко кишені спорожніли, а закінчилось тим, що через 20 хвилин я з усіма

Лесь Сердюк
в ролі Кінь-Голови. «Дике поле».
Режисер
Микола Гусаров.
Свердловська кіностудія.
1998.

Лесь Сердюк
у ролі князя
Святослава.
«Легенда про
княгиню Ольгу».
Режисер Юрій
Ілленко. 1984.



Лесь Сердюк,
Людмила
Поліщук
у фільмі
«Вавилон ХХ».
Режисер Іван
Миколайчук.
1980.



п'ятьма валявся у снігу, тягав їх за морди, за хвости. Сторожі стоять здивовані: «Ми такого ніколи не бачили. Чи є в кого фотоапарат? Це треба зняти...» І того ж дня ми зняли зняли на плівку все, що було потрібно і сіли у поїзд «Москва — Київ»... А я до ранку не мив рук, віз цей запах вовків і лісу додому. Це було якесь диво. Жаль, багато з того, що назнімали, не увійшло до фільму, хоча зняли всі мої ігри....

Сьогодні що найважливіше? Аби наше кіно не перетворилося тільки у спогади. І так чекаєш звісток про нові постановки, про нові картини! Але не завжди звістки втішні. Я мав нагоду зніматися в історичних картинах першокласних режисерів. Тому, скажімо, у фільм «Чорна рада» я зніматися б не пішов. Негарно говорити, колега все ж таки. Бачите, в усі часи було дуже модно і вод-

ночас дуже «денежно» дражнить хохла. Мені це жахливо не подобається. Є чудовий телефільм «Велика перерва», чотири серії. Там грають мої друзі — Михайло Кононов, Валера Носик — покійний, царство йому небесне. Прекрасний актор, друг, але... Ну що ж він там наговорив? Ніяково, коли чуєш, як він дражнить того учителя, видаючи себе за колишнього «хохла». Не можна цього робити. Нехай би він краще російською мовою говорив. Противно. Не знаю, може, в Москві це красиво проходить, але я, коли це дивлюся... А тоді це робилося для всього Союзу. І я дуже боюсь, не дай Бог, станеться так, що мого персонажа, запорозького козака, якого я граю у фільмі «Дике поле» на Свердловській студії, я не зможу озвучити. І він розмовлятиме так, як мій друг Валера розмовляв. Я просто цього не переживу.

Я гордий, що мене на цю роль запросили. Це завдяки Юрію Ілленку, побачили мене в ролі Святослава. З отою подобою оселедця, бо тоді не можна було зробити людського оселедця — як же на це подивляться в Білому домі?.. Я спробував обуритись: «Юро, що ти з мене зробив? Соромно на себе дивитись, під бокс, не Святослав, а голова колгоспу...» У відповідь: «Ні, ні, ти що, хочеш, щоб взагалі закрили фільм?» Тоді я поїхав — а жив я на Русанівці — до свого знайомого перукаря Яші, який, вислухавши мене уважно, зробив мою зачіску інакше. Це я вчинив на свій страх і ризик, але почав по-іншому виглядати. Тобто, не відвертий оселедець, та більш-менш щось схоже на нього. Зустрів мене Іван Миколайчук: «Ти що, мене не бачив у «Пропалій грамоті»? Не знаєш, як оселедець робиться?» «Знаю, але є княгиня Марія Олексіївна, яка наглядає за нами...»

Що казати, нас ще у «Вавилоні» лупили, вказуючи на «замилування старовиною»: «От у вас Брондуков — куркуль, у нього кобила є...» Іван той нещасний ходив і думав: «На Східній Україні мати коня — це одне, на Західній Україні, де поле розкидано по горах, — це ж зовсім інше, там без коня ніяк не можна...» Ну, бідний Іван, що зробиш! Отакі були справи.

...Яша ото довів мене до кондиції. Юра проковтнув це, тільки сказав: «Ну, добре, якщо будуть неприємності, май на увазі, ти знаєш, хто винен».

Касим-паша.

«Роксолана» — це як подивиться. Я можу роздовбати цю «Роксолану»... Я, ніякий не кінознавець, не злий чоловік. Починаючи з Хостікоєва і Роксолани, включаючи себе і закінчуючи тим нещасним, якого перли з Карпат до Криму пішки, а він іде у білосніжній сорочці. Але чи треба це робить, коли нарешті пробилось на екрани щось наше? Навпаки, треба водичкою полить, на сонечко поставити, щоб йому тепло було і почекать — раптом з нього квітка красива виросте...

«На її засніжених просторах...»

На першій сесії Академії Мистецтв було порушено дуже багато болючих питань нашого мистецтва. Усі вони будуть передані в Кабінет Міністрів. Чи буде результат, я просто не знаю. Розумієте, коли Машенко тільки цифри називав, там виступаючи, вже ставало жакливо, не треба слухати його трагічного голосу. Просто одні цифри: скільки обіцяли на кіно, скільки дали... скільки в інших країнах збирають за це грошей, скільки в нас... Машенко — це вже крик душі, він уже махнув рукою на нас, старичків, він благає, бодай чотири картини на рік профінансували для молоді, яка подає надії. Хоча б молодь не втратить — от про що йдеться. Тому що втрачено дуже багато.

Та... Напишуть листа, відішлють в Кабінет Міністрів. А в цей час тисячі шахтарів ідуть на Київ. Кому дати — шахтарям чи на кіно, яке невідомо, окупиться чи ні... Та й не про те, зрештою, ідеться. Вже на державні гроші ніхто особливо не сподівається. Але дозвольте, тільки не разовим випадком, не спеціальним розпорядженням, а законом, перед яким усі рівні, — давати гроші на кіно, не обкладаючи їх податком. А що у нас? Якщо я мільйонер і даю мільйон на кіно, то з мене стільки ж вимагають сплатити податку. В який же це нормальний мозок може влізти? Біда...

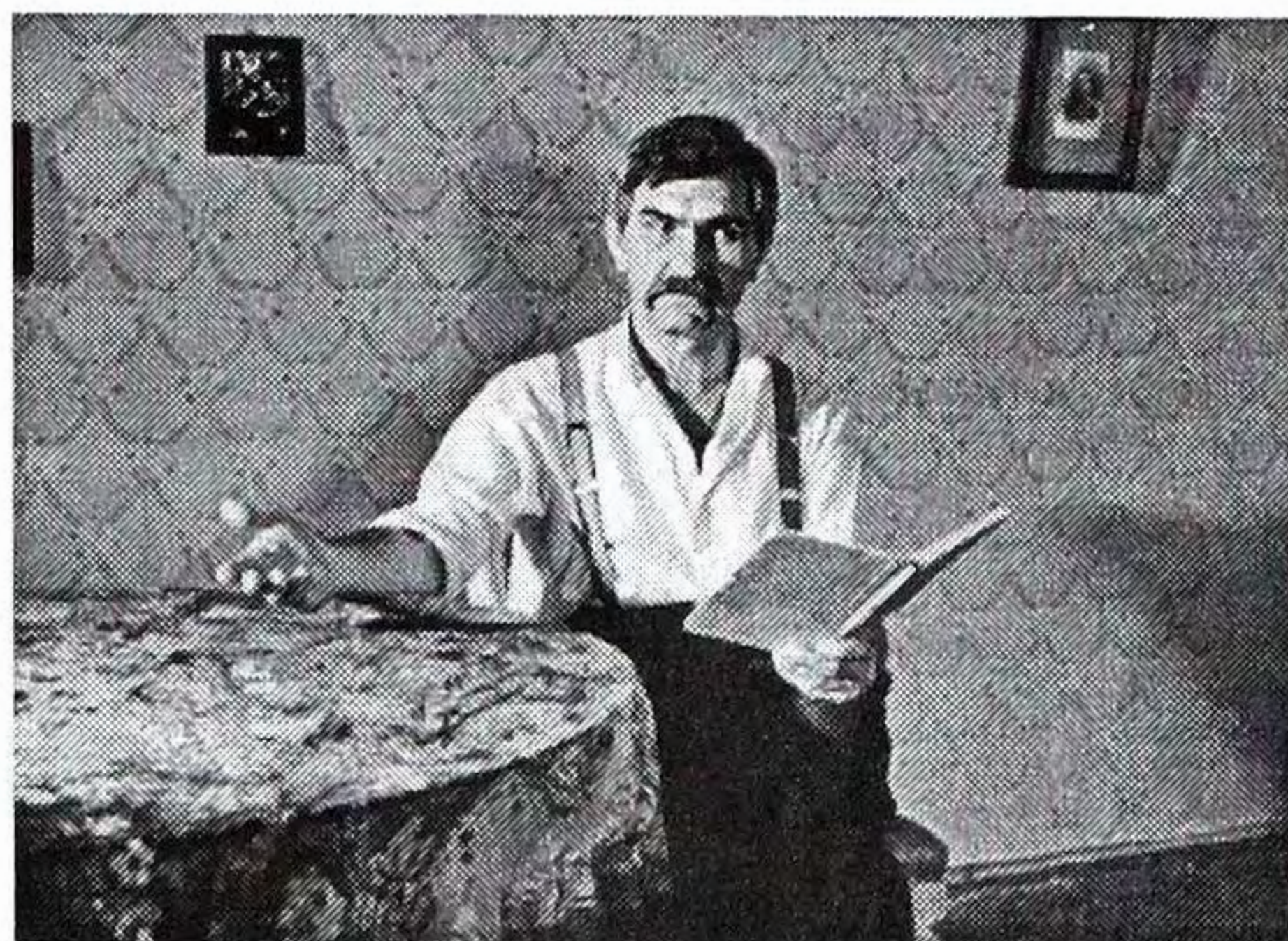
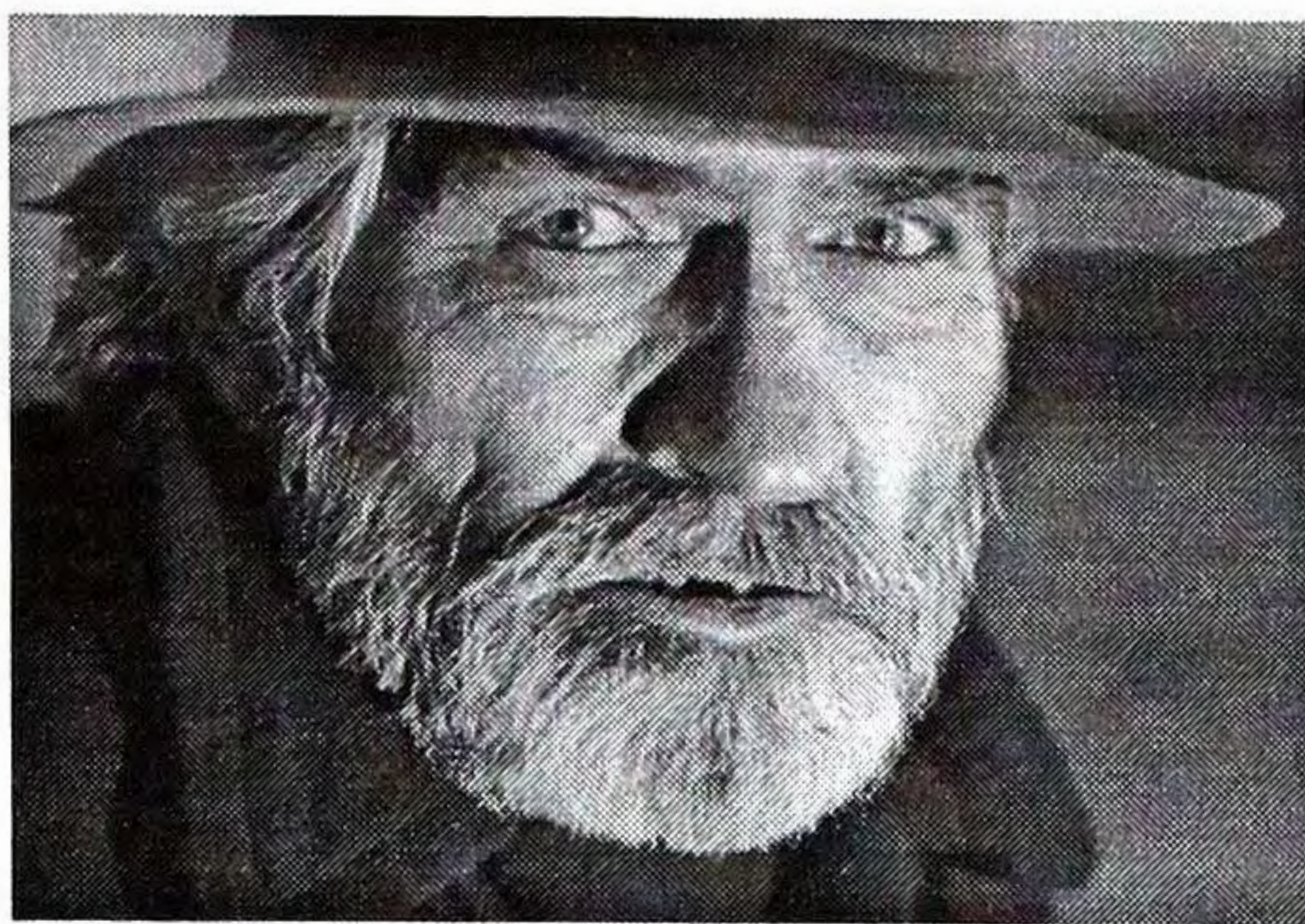
І я собі думаю, коли б спитали мене: «Лесю Олександровичу, що може бути далі з українським кіно?» Відповідь потрясаюча. Я рідко вмикаю цей ящик, але мені щастить — я потрапляю на дивовижні речі. Так от: кабінет Роднянського, якого я дуже поважаю, він не тільки очолює студію «1+1», не тільки фінансує фільми, а й навіть з Москви оркестр тягне до Львівської опери, думаєш, а на біса це йому треба?.. Отже, сидить в кабінеті московський режисер Бодров і французький режисер Роже Варнье, удостоєний Оскара, і диктор за кадром розповідає, що от Род-

нянський робить таку велику справу, він звів відомого московського режисера, який писатиме сценарій, і французького режисера, який зніматиме за ним фільм. Україна, — додає диктор, — теж не залишиться осторонь цього проекту: на її засніжених просторах буде відбуватися дія цього фільму. От вам і відповідь про майбутнє українського кіно... Коли на наших засніжених красивих просторах хтось щось зніматиме. І ми будемо щасливі, коли так, як мене зараз, запрошуватимуть перекладати українською мовою американський, італійський чи ще якийсь фільм...

А хіба у музиці не те саме? Левко Колодуб запитує з трибуни сесії: доки держава буде годувати оті «Червоні Руги», які й самі можуть себе прогодувати? Та сама «Руга» повинна підтримувати Богодара Которовича! І наводить потрясаючий приклад: на радіо існує «золотий час», в який має звучати виключно попса. І от якась редактор, свавільна дівчина, в проміжок з 8 до 9 Брамса поставила замість Юрка Юрченка чи кого там. Її звільнили з програми. За Брамса... Андрій Володимирович сказав на це: «Ми від Президії Академії Мистецтв написали Міністру інформації Зіновію Кулику листа, де запитували, чому на радіо й телебаченні такі незбалансовані програми, чому кожної години іде хіт-парад? Кулик написав дуже гарну відповідь: «Платіть гроші — й ваше буде...»

Ви пам'ятаєте, на сторіччя кіно Президент України пообіцяв на українське кіно досить солідну суму. Ну і що? І ця тендітна Ганна Павлівна*... Коли ми з нею зустрічаємось, вона каже: «Нічого, все буде нормально...» Але таким тривожним голосом, що важко в це повірити. Скоріше віриш у те, що «на її засніжених просторах...»

НТВ і «1+1» на нашій студії знімають фільми. Думаєте, вони тільки акторів наших обминають? Режисерів теж. Тому що НТВ і ТВ-6 мають уже свої штати, такі, як колись були на студії імені О.Довженка. Жигунов свого головного актора



Домагарова тримає на зарплаті в себе в об'єднанні «Пелікан». Той може зніматися де завгодно, пам'ятаючи, що він, коли треба буде, кине́ться до Жигунова.

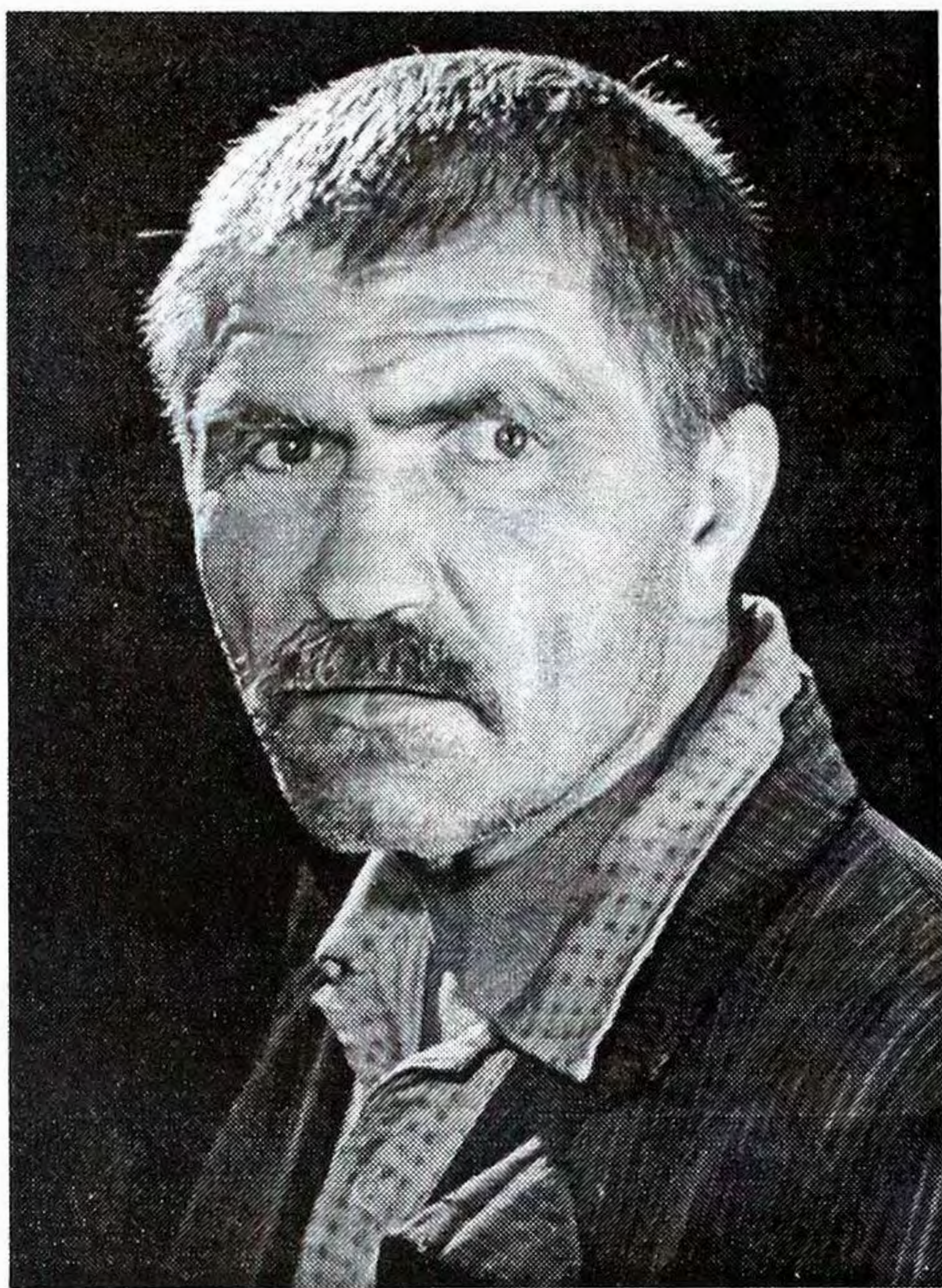
Коли якось о першій годині ночі я переглянув фільм «Шамара» Наталі Андрійченко, я не знав, що зі мною відбувалося. Фільм мене збуджував, хвилював. Просто я розбурханий лишився після цього фільму. І от запитую якось Криштофовича — де сьогодні Наталя Андрійченко? Відповідь: «Жива-здорова, десь працює, нічого спільного з режисурою».

«Для багатьох це кишенькові гроші...»

Якось не таланить мені. Я був закоханий у фільми Наталі Мотузко. Її фільми навівають щось від Івана Миколайчука. Є якесь відкриття, якийсь магнетизм думки. І красиво. Коли оце раптом і я дочекався. Два роки тому вона мені дала сценарій почитати — «Просто духий» за Валерієм Шевчуком. З часів «Вавилону» я кращого сценарію не читав. Це такий гордий, красивий, ніжний, могутній сценарій. Мені там нічого робить, на жаль. Але ми з Наталею, коли побачились

Лесь Сердюк у фільмі «Партитура на могильному камені». Режисер Ярослав Лупій. 1996.

Лесь Сердюк у фільмі «Подарунок на іменини». Режисер Леонід Осика. 1989.



Лесь Сердюк
у фільмі
«Солом'яні
дзвони».
Режисер **Юрій**
Ілленко. 1986.

вперше у житті, зрозуміли, що нам треба працювати. Я був щасливий. І раптом у неї там роль з'явилась. Ні вона, ні Шевчук не знають, навіщо вони написали цю роль. Я кажу: «Наталочко, раз ні ти, ні Шевчук не знаєте, для чого написали її, то цю роль повинен грати я». Ми зустрічалися через три дні на Хрещатику. Після того, як я їй це сказав, вона мені: «Якщо ти будеш грати, то тут можна буде отак...» Процес пішов творчий! І ви бачите, яка несправедливість. Я вже, немов та гонча, що стала в стойку, ніс стирчить, вуха стирчать, знаєш, куди бігти, тільки ціль ще не знаєш. І раптом це у мене забирають. Наталя поїхала в своє село, моркву, капусту садить. Що виросте — те з'їсть. Бачите, Миколі Засееву гроші знайшлися, а Наталці не знайшлися. А який сценарій! Сам Шевчук — унікальне явище. Філософ. Не знаю, немає такого гарного слова, якого б про нього не можна було сказати. А Наталка... Це ж мало мати першоджерело, треба його на мову кіно перекласти. Є потрясаючий актор для цього фільму — Сергій Романюк. Вона для нього і писала сценарій. Є прекрасні місця для зйомок. Я вже понапридумував ціле кіно, якого там взагалі не треба, але нехай буде, а

раптом... І от на це не звертають уваги.

Тоді ж, два роки тому, Ганна Павлівна запустила фільм Леоніда Осики «І не введи нас у спокусу». Мене взяли співпостановником, це, я розумію, щоб полегшити спілкування Осики з групою, щоб Льоні було менше мороки. І мене ж призначили на головну роль. І от воно якось так закінчилося... Не вистачило грошей. Хоча Управління кіно гроші давало. Потрібно було ще знайти 100 тисяч гривень. Але от звідки я, Сердюк, все життя актор, можу знати, де взяти ці гроші. В масштабах кіно це «тху!» Але де я їх візьму? Кого я знаю? І от їду якось в метро, і підходить до мене симпатичний чоловік, показує свою візитну картку, кореспондент «Голосу України», висвітлює роботу Верховної Ради: «Лесь, чого такий сумний?» Кажу: «Чи то нас закрили, чи не закрили. Оце раз в житті таке трапилось, я думав що той, а не вийшло...» Він: «Це ж, мабуть, багато грошей треба?...» Я: «Не знаю, багато це чи ні — 100 тисяч». «Боже мій, та у багатьох депутатів це кишенькові гроші...»

Отаке-то було лихо... І оптимізму ніякого.

Визнання.

Ні, оптимізму в мене багато. Тому що я якийсь зачарований. Бог мене боронить, і немає жодного року без якогось фільму. Так що мені соромно взагалі відкривати рота, якщо поглянути довкола. Так що я щаслива людина. Хоч раз на рік займаюся своєю безумно улюбленою роботою...

Я говорив, що ролей улюблених не так і багато, зате які ролі! От «Подарунок на іменини» — він якось не дуже помітно пройшов. Та коли ми з Льонею поїхали до Івано-Франківська на прем'єру (небагато було в залі — чоловік 18, але ми були горді, що в сусідньому залі, на американський фільм прийшло 20!), після сеансу до нас підійшов чоловік і сказав: «Я учитель. А завтра ще буде фільм?» «Буде». І наступного дня — це під час канікул — він привів на сеанс пів свого класу. Діти кинули свої канікули, щоб подивитися «Подарунок на іменини». Ну який

Оскар після цього, скажіть? Якщо учитель бугає по дітях і каже: «Соловейки, пішли подивимось, тут двоє ненормальних приїхали з фільмом...» І після фільму вони довго на нас дивилися, потім розговорилися, дякували. Ну який Оскар! Що може з цим зрівнятися!

З «Гетьманськими клейнодами» ми менше їздили, один раз усього — мене запросили в Чернівці. О, я це потім усім розповідав. По-перше, повісили на кінотеатрі фотографію з кінопроб. Як було? Серьожа Романюк, виконавець головної ролі, на проби не зміг приїхати, і Льоня попросив мене підіграти актрисі. Мене одягли в костюм головного героя. І от саме це фото пішло гуляти, а я ж насправді сотника Журбу там грав. А тут — веселий, в шапці, з великими вусами. На тому кінотеатрі — тоді він Жовтневий називався — висів триметровий Шварценегер, а поряд — триметровий я із метровими вусами. Так що ми п'ять днів на всі Чернівці красувались. А на сеансах, їх було по 5 на день — повнісінький зал. І з чого я іще гордий — до мене приходили хлопці з КУНу: «Лесь Олександрович, нам треба квиточки». «Квиточків не маю, але приходьте, буду на вході, що сидітимете, не обіцяю, але пройдете». І приходили, дивились, а потім дякували...

Була і нагорода в Карлових Варах за кращу чоловічу роль у фільмі «Солом'яні дзвони». Так, було...

А зараз — от чекаю, коли буде озвучення фільму «Дике поле». Режисер попросив мене надіслати йому книги з історії українського козацтва. Мені вдалося купити Яворницького, а ще «Козацьку державу» Валерія Шевчука. Потрясаюча книжка! Ситуація у фільмі проста — хлопці бігають по Дикому полю, хтось сказав, що десь золото закопане. Вони б'ються, гинуть майже всі, але золото знаходять. Але яке золото! На дні річки — ікону Божої Матері в золотому окладі. Це трохи інші речі... І це мені близьке.

Записала Лариса Брюховецька.
25 травня 1988.

*Ганна Павлівна Чміль, заступник міністра культури і мистецтв з питань кіно.